

Kľúčové aspekty hodnotenia tranzitných miest a ubytovacích centier pre utečencov v EÚ/EHP v súvislosti s vojnou na Ukrajine

3. jún 2022

Účel

Cieľom tohto usmernenia je poskytnúť praktické usmernenia pre vnútroštátne a miestne orgány, Organizáciu Spojených národov (OSN) a organizácie občianskej spoločnosti o opatreniach v oblasti verejného zdravia a vody, sanitácie a hygieny (WASH) na hraničných priechodoch, v prijímacích a ubytovacích centrách v okolitých krajinách postihnutých krízou na Ukrajine. Usmernenie sa nezaobera celkovým riadením týchto lokalít, osobitnými opatreniami súvisiacimi s epidemiologickým dohľadom alebo osobitnými programami kontroly chorôb, pre ktoré existujú iné usmerňujúce dokumenty.

Prvá časť dokumentu poskytuje prehľad prístupov v konkrétnych situáciách, zatiaľ čo druhá časť poskytuje kontext a krátke technické usmernenia týkajúce sa špecifických aspektov verejného zdravia a WASH.

Príloha obsahuje kontrolný zoznam, ktorý bol vypracovaný ako sprievodný nástroj na mieste na pomoc pri hodnotení ubytovacích zariadení alebo centier pre utečencov. Nástroj je rozdelený do troch častí, ktoré odrážajú tri situácie, v ktorých sa utečenci môžu ocitnúť. Základné posúdenie je rozhodujúce na dodržiavanie minimálnych noriem a následným posúdením sa zabezpečí včasné vykonanie nápravných opatrení. Používatelia môžu zväziť vypracovanie akčného plánu na riešenie zistení. Kontrolný zoznam je určený na použitie ako živý dokument, ktorý sa môže preložiť a prispôsobiť vnútroštátnemu kontextu prijímajúcich krajín.

1. Minimálna úroveň služieb v prijímacích miestach pre utečencov

Situácia 1. Miesta príchodu/výstupu, zastávky, zberné miesta (autobusové/vlakové stanice), hraničné priechody a prijímacie centrá (0 – 12 hodín)

Na miestach, kde si utečenci a iní ľudia na cestách vyberú miesto na odpočinok alebo kde musia čakať niekoľko minút až niekoľko hodín, sa očakáva úroveň služieb verejného zdravotníctva a služieb WASH, ktorá zodpovedá bežným službám na autobusových/vlakových staniciach alebo futbalových štadiónoch.

Verejné zdravotníctvo sa v tomto scenári má zamerať na: a) poskytovanie nepretržitej pohotovostnej lekárskej starostlivosti vrátane navštevujúcej odbornej lekárskej starostlivosti; b) zriadenie karanténnej miestnosti/priestoru na zdržovanie v súlade s vnútroštátnymi usmerneniami; c) poskytovanie psychologickej prvej pomoci; d) prístup k základným informačným materiálom v hostiteľskej krajine aj v jazyku (jazykoch) utečencov, pokiaľ ide o prístup k vnútroštátnym zdravotníckym službám.

Služby WASH sú zamerané na prístup k funkčným, čistým a dostupným toaletám oddeleným podľa pohlavia, stanicami na hygienu rúk a prístup k pitnej vode, ktorej kvalita spĺňa národné normy. Všetky zariadenia musia

zaručovať súkromie a bezpečnosť v ktorúkoľvek dennú a nočnú hodinu. Musia byť pravidelne upratované a udržiavané a ponúkať základné hygienické potreby (napr. mydlo, toaletný papier). Pri navrhovaní zariadení sa má zohľadniť ich maximálna možná vyťaženosť v priebehu dňa, pričom majú zodpovedať medzinárodným normám uvedeným v prílohe (situácia 1) alebo ekvivalentným vnútroštátnym normám. V súlade s epidemiologickou situáciou COVID-19 a vnútroštátnymi predpismi sa od všetkých zamestnancov pracujúcich v zariadení budú vyžadovať primerané osobné ochranné prostriedky (OOP) vrátane ochranných chirurgických rúšok.

Situácia 2. Prijímacie miesta, tranzitné miesta (s možnosťou krátkodobého prenocovania) (1 až 10 dní)

Na miestach, kde musia utečenci a iné osoby v pohybe prenocovať a čakať niekoľko dní, kým si zabezpečia dopravu ďalej alebo nájdu súkromné ubytovanie, sa očakáva podobná úroveň služieb WASH a zdravotníckych služieb ako v núdzových hromadných ubytovacích/evakuačných centrách, ako sú letiská, komunitné centrá/budovy, telocvične alebo upravené prázdne budovy (napr. nákupné centrá).

Na uspokojenie okamžitých potrieb utečencov je potrebná širšia škála služieb, ako napríklad poskytovanie základných hygienických potrieb vrátane menštruačných potrieb (MHM), plienok a čistiacich prostriedkov. Služby WASH sú zamerané na prístup k funkčným, čistým a dostupným toaletám oddeleným podľa pohlavia, stanicami na hygienu rúk a prístup k pitnej vode, ktorej kvalita spĺňa národné normy. Okrem toho sa budú vyžadovať sprchy oddelené podľa pohlavia, zariadenia na prebaľovanie detí a práčovne na uspokojenie základných potrieb. Všetky zariadenia musia zaručovať súkromie a bezpečnosť v ktorúkoľvek dennú a nočnú hodinu a mali by byť pravidelne upratované, udržiavané a vybavené potrebnými hygienickými potrebami (napr. mydlom, toaletným papierom). Bude potrebné zabezpečiť prípravu jedla v kuchyniach na mieste alebo stravovanie spolu s vhodným skladovaním potravín. Kuchynský a/alebo stravovací personál musí byť primerane vyškolený v oblasti bezpečného zaobchádzania s potravinami. Pri navrhovaní zariadení sa má zohľadniť maximálna možná vyťaženosť v priebehu dňa.

Systém verejného zdravotníctva má na mieste zabezpečiť prvú pomoc a možnosť poukázania do zdravotníckych zariadení na ďalšie ošetrovanie vrátane dostupnosti nepretržitej záchranej služby. Ubytovacie zariadenia majú byť vybavené karanténou miestnosťou/priestorom na zdržovanie. Veľkokapacitné zariadenia môžu potrebovať miesta dočasnej primárnej zdravotnej starostlivosti v súlade s vnútroštátnymi predpismi. Zamestnanci a dobrovoľníci majú byť vyškolení v oblasti psychologickej prvej pomoci a mať k dispozícii základné informačné materiály o prístupe k vnútroštátnym zdravotníckym službám, očkovaniu a iným službám v hostiteľskej krajine aj v jazyku (jazykoch) utečencov. V prípade potreby bude potrebné zabezpečiť primerané osobné ochranné prostriedky vrátane ochranných chirurgických rúšok pre všetkých zamestnancov pracujúcich v zariadení v súlade s epidemiologickou situáciou COVID-19 a vnútroštátnymi predpismi.

Situácia 3. Centrá hromadného ubytovania, miesta dlhodobšieho pobytu, ako ich vymedzujú príslušné štátne orgány (> 10 dní)

Miesta, v ktorých sa utečenci a iné osoby v pohybe budú zdržiavať dlhší čas s cieľom dlhodobšieho ubytovania, majú spĺňať normy a poskytovať služby rovnocenné so normami a službami bežne poskytovanými v ubytovniach a nocľahárňach. V tejto situácii budú rodiny pravdepodobne ubytované v samostatných izbách alebo bunkách v rámci ubytovacieho centra.

Odporúčajú sa individuálne zariadenia na umývanie ríadú pre každú rodinu a prístup k základným hygienickým potrebám sa odporúča pokryť prostredníctvom opatrení založených na peňažných prostriedkoch¹. Ak to nie je možné, je potrebné upraviť normy WASH tak, aby zodpovedali normám dlhodobého ubytovania (pozri prílohu, situácia 3). Všetky zariadenia musia nepretržite poskytovať súkromie a bezpečnosť a majú byť pravidelne upratované a udržiavané vrátane zabezpečenia potrebných hygienických potrieb (napr. mydlo, toaletný papier, produkty MHM, plienky, čistiace prostriedky). Očakáva sa, že rodiny si jedlo budú pripravovať individuálne a je potrebné prijať opatrenia na zabezpečenie bezpečnosti potravín v individuálnych/spoločných kuchyniach vrátane chladenia potravín. Bude potrebné zaviesť a riadiť vhodný systém každodenného upratovania a údržby zariadení WASH, kuchyne a ostatných spoločných priestorov.

Je potrebné zabezpečiť prístup k zdravotným a iným sociálnym službám prostredníctvom prepojenia na národné služby a na mieste budú potrebné lekárnicky prvej pomoci, ako aj nepretržitý prístup k záchranej službe. Zamestnanci a dobrovoľníci majú byť vyškolení v poskytovaní psychologickej prvej pomoci a odkázaní na ďalšie služby a aspoň jedna osoba v zariadení by mala byť vyškolená v poskytovaní prvej pomoci. Potrebné sú základné informačné materiály o prístupe k národným zdravotníckym službám, očkovaní a iným službám. V prípade potreby bude potrebné zabezpečiť primerané osobné ochranné prostriedky vrátane ochranných chirurgických rúšok pre všetkých zamestnancov pracujúcich v zariadení v súlade s epidemiologickou situáciou COVID-19 a vnútroštátnymi predpismi.

2. Okamžité a strednodobé opatrenia v oblasti verejného zdravia v miestach, kde sa nachádzajú utečenci

V nasledujúcej časti sú uvedené usmernenia pre opatrenia v oblasti verejného zdravia a typy zásahov, ktoré sa môžu použiť pri okamžitej reakcii na núdzové situácie, a potom

typy zásahov, ktoré môžu byť vhodné pri dlhodobjšom rozvoji zariadení. Opatrenia v oblasti verejného zdravia zahŕňajú individuálne a environmentálne opatrenia², ako aj osobné ochranné prostriedky pre zdravotníckych pracovníkov poskytujúcich zdravotnícke služby a súvisiacu minimálnu infraštruktúru.

Zdravotnícke služby

- Nepretržitý prístup k prvej pomoci na mieste a núdzovému poukázaniu na ošetrovanie do štátnych zdravotníckych zariadení. Na hraničných priechodoch a v každom centre/zariadení, cez ktoré prechádza a v ktorom je ubytovaný veľký počet utečencov, sa dôrazne odporúčajú pohotovostné sanitky.
- Karanténna miestnosť na mieste s vhodným ventilačným systémom (prirodzená alebo mechanická ventilácia), osobné ochranné prostriedky pre personál.
- Prístup k psychologickej prvej pomoci prostredníctvom vyškoleného personálu alebo dobrovoľníkov na hraničných priechodoch a v prijímacích/ubytovacích centrách s možnosťou poukázania na ďalšiu lekársku starostlivosť.
- Poskytnúť letáky a vizuálne pomôcky v jazyku hostiteľskej krajiny aj v jazyku (jazykoch) utečencov so základnými informáciami o prístupe k vnútroštátnym zdravotníckym službám vrátane očkovania, záchranej služby, zdravotnej a hygienickej výchovy.
- Pripraviť miesta primárnej zdravotnej starostlivosti pre väčšie ubytovacie centrá v súlade s národnými normami.

Ubytovacie normy

- Priestor: minimálne 3,5 m² obytnej plochy na osobu (okrem spoločných priestorov, ako je práčovňa, kuchyňa).
- Vzdialenosť medzi lôžkami v krátkodobom ubytovaní aspoň 1 m hneď, ako je to možné, a 1,5 m v spoločnom dlhodobom ubytovaní.
- Miestnosť na dojčenie, výmenu plienok a primerané odpadové koše.
- Pravidelná výmena bielizne, aj po odchode každej osoby.
- Pravidelné upratovanie, dezinfekcia a údržba priestorov.
- Primerané prirodzené alebo hybridné vetranie s minimálnou odporúčanou intenzitou vetrania 10 litrov za sekundu na osobu.
 - Prirodzené vetranie znamená výsledok pôsobenia len prirodzených síl, ako je tlak vetra alebo rozdiely v hustote vzduchu, cez dvere, okná alebo iné vetracie otvory v budove.
 - Mechanické vetranie je aktívny proces privádzania vzduchu do vnútorného priestoru alebo odvádzania vzduchu z

¹ Opatrenia založené na peňažných prostriedkoch sú programy, ktoré v súčasnosti realizujú organizácie pracujúce s utečencami a migrantmi a ktoré zahŕňajú poskytovanie hotovosti alebo poukážok utečencom na tovar alebo služby. Bližšie informácie nájdete na

stránke: <https://www.unhcr.org/cash-based-interventions.html> a <https://www.iom.int/cash-based-interventions>.

² Individuálne a environmentálne opatrenia: vykonávanie hygieny rúk a dýchacích ciest, nosenie rúška, fyzický odstup, čistenie a dezinfekcia povrchov a priestorov, zlepšenie vetrania atď.

- vnútorného priestoru pomocou poháňaných komponentov na pohyb vzduchu.
- Má sa zväžiť používanie prenosných čističiek vzduchu s minimálnou účinnosťou (MERV) 14 (ISO ePM1) 70 – 80 % alebo vyššou. Ak sa rozhodne, že v zariadení sa budú používať čističky vzduchu, majú sa dodržiavať pokyny výrobcu vrátane odporúčaných postupov čistenia a údržby filtrov HEPA. V opačnom prípade môže používanie prenosných čističiek vzduchu s filtermi HEPA viesť k falošnému pocitu istoty, pretože ich výkonnosť sa znižuje v dôsledku preťaženia filtra.

Zásobovanie vodou

- Okamžite: (ak nie je k dispozícii mestský vodovod) automat na vodu, balená voda alebo podobné zariadenia na okamžitý prístup k pitnej vode.
- Dlhodobejšie: prípojka obecného vodovodu na pitnú vodu, ktorej kvalita spĺňa národné normy, fontánky na pitnú vodu a plnenie fliaš napojené na obecný vodovod s vhodným odtokom do dažďovej kanalizácie alebo septiku.

Toalety

- Okamžite: prenosné chemické toalety (napr. Mobilpipi, Toi Toi, Boxi) s čistením, dezinfekciou a dopĺňaním hygienických potrieb minimálne dvakrát denne.
- Dlhodobejšie: splachovacie toalety inštalované v prefabrikovaných budovách/kontajneroch alebo iných vhodných stavbách. Prípojka na vodovodnú a kanalizačnú sieť alebo záchytnú nádrž s čerpadlom do kanalizačnej siete alebo septiku s prepacom.
- V bezprostrednej blízkosti toaliet majú byť nainštalované stanice na umývanie rúk - pre okamžité aj dlhodobé riešenia.
- Všetky toalety musia mať bezpečnostné zámky zvnútra a všetky armatúry musia zodpovedať parametrom pre verejné budovy a byť odolné voči vandalizmu.
- Pre všetky toalety sa vyžadujú zmluvy o pravidelnom minimálnom upratovaní/údržbe.
- Osvetlenie musí byť nainštalované, funkčné a zapnuté, najmä počas hodín, keď je tma.
- Je potrebné zabezpečiť toalety pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu.
- V ubytovacích zariadeniach sa majú zväžiť rodovo neutrálne toalety.

Sprchy

- Okamžite: prenosné sprchy oddelené podľa pohlavia.
- Dlhodobejšie: sprchy inštalované v prefabrikovaných budovách/kontajneroch alebo iných vhodných stavbách. Prípojka na vodovodnú a kanalizačnú sieť alebo záchytnú nádrž s čerpadlom do kanalizačnej siete alebo septiku s prepacom. Ohrev teplej vody pomocou solárnej energie, elektriny alebo plynu.

- Všetky armatúry musia zodpovedať parametrom pre verejné budovy a byť odolné voči vandalizmu.
- Zmluvy o minimálnom upratovaní/údržbe všetkých sprch.

Opatrenia v oblasti prevencie a kontroly infekcií

- Okamžité: Dezinfekčný prostriedok na ruky na báze alkoholu (ABHR); dočasné umývadlá s odtokom, ak je možné ich nainštalovať a pripojiť na kanalizáciu.
- Dlhodobejšie: Umývadlá vybavené armatúrami, dávkovačmi tekutého mydla, zrkadlom (na umývanie rúk, čistenie zubov, holenie atď.).
- Zmluvy o minimálnom dennom upratovaní/údržbe všetkých zariadení na hygienu rúk.
- Zabezpečte vhodné priestory na prebaľovanie detí na toaletách, v sprchách alebo v práčovni.
- Podľa epidemiologickej situácie COVID-19 a vnútroštátnych pokynov sa personálu v zariadení, utečencom a iným osobám na cestách majú poskytnúť chirurgické alebo obyčajné rúška.
- Upratovací personál má mať k dispozícii primeraný prístup k OOP, pomôckam na hygienu rúk vrátane pracovných rukavíc, záster, rúšok, ochrany očí atď.

Práčovňa

- Vane na pranie a/alebo veľkokapacitné práčky na mince. Sušiče linky a/alebo elektrické sušičky na mince alebo vyhrievané sušiarne.
- Poskytnite voľný prístup k mydlu a pracím prostriedkom.
- Zmluvy o dennom upratovaní/údržbe sa vyžadujú pre všetky práčovne.
- Nepotravinové predmety (NFI), ako sú prikrývky, oblečenie, karimatky na spanie, obuv, ktoré sú v dobrom stave, sa majú vyčistiť a opätovne distribuovať utečencom.

Nakladanie s tuhým odpadom

- Organizovaný zber odpadu do vriec/košov. Likvidácia do väčších kontajnerov. Zber komunálneho odpadu na likvidáciu/recykláciu.
- V súlade s vnútroštátnymi požiadavkami sa má podľa možnosti vykonávať separácia a recyklácia papiera, plastov, kovov a kompostovanie potravinového odpadu.

Navrhované hygienické potreby

Distribúcia hygienických potrieb sa má zväžiť len v zariadeniach situácie 2 a 3, kde musia utečenci prenocovať. V situácii 3 majú byť hygienické potreby zahrnuté do výpočtu minimálneho koša výdavkov pre opatrenia založené na peňažných prostriedkoch, a neposkytovať sa hmotne. Ak je to možné, utečenci majú mať možnosť vybrať si hygienické potreby, ktoré si chcú vziať, na základe svojich potrieb a preferencií, namiesto toho, aby dostali vopred pripravenú súpravu. Príslušné hygienické potreby sa budú musieť dohodnúť na miestnej úrovni na základe konzultácií s utečencami a s

prihliadnutím na miestne dostupné výrobky. Medzi položky, ktoré by sa mohli zväžiť na distribúciu, patria:

- Zubná kefka, zubná pasta – 100 g
- Jednorazová žiletka, krém na holenie
- Mydlo, šampón
- Mydlo na pranie/prací prostriedok
- Menštruačné potreby
- Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu
- Jednorazové plienky (pre deti a dospelých)
- Jednorazové utierky
- Chirurgické alebo obyčajné rúška

Pod'akovanie

Agoritsa Baka (ECDC), April Baller (ústredie WHO), Ana Paula Coutinho Rehse (Regionálny úrad WHO pre Európu), Luca Fontana (ústredie WHO), Bruce Gordon (ústredie WHO), Sandra Harlass (UNHCR), Raoul Kamadjeu (UNICEF), Favelle Lamb (ECDC), Margaret Montgomery (ústredie WHO), Madison Moon (ústredie WHO), Teymur

Kuchyne

- Zabezpečte, aby personál kuchyne ovládal päť základných pravidiel o bezpečnejších potravinách³
- Zabezpečenie vhodného skladovania potravín vrátane chladiacich zariadení
- Zabezpečenie prístupu k vhodnej strave pre dojčatá a malé deti
- Inštalácia zariadení na umývanie riadu vrátane odtokov s lapačmi tukov.
- Inštalácia zariadení na nakladanie s tuhým kuchynským odpadom.
- Zmluvy o dennom upratovaní/údržbe všetkých kuchynských zariadení.

Noori (ECDC), Oliver Schmoll (Regionálny úrad WHO pre Európu), Alice Simniceanu (ústredie WHO), Jonathan Suk (ECDC), Joao Paulo Toledo (ústredie WHO), Victoria Willet (ústredie WHO)

³ Podstata piatich pravidiel o bezpečnejších potravinách je: 1. udržiavať čistotu; 2. oddeľovať surové potraviny od varených; 3. dostatočne dlho variť; 4. skladovať potraviny pri vhodných teplotách a 5. používať pitnú vodu a bezpečné suroviny. Five keys

to safer food manual (Päť základných pravidiel o bezpečnejších potravinách). Svetová zdravotnícka organizácia (2006). K dispozícii na: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/43546>

Príloha. Kontrolný zoznam pre zdravotné kontroly v ubytovacích centrách/zariadeniach pre utečencov

Situácia 1. Miesta príchodu/výstupu, zastávky, zberné miesta (autobusové/vlakové stanice), hraničné priechody a prijímacie centrá (predpokladaná dĺžka pobytu 0 – 12 hodín bez prenocovania)

Meno/kontaktné údaje vedúceho pracoviska/centra: _____

Meno/kontaktné údaje hodnotiteľa zariadenia: _____

1. Fyzická infraštruktúra

	Normy	Pripomienky	Zistenia
1.1. Počet dočasne ubytovaných osôb		Skontrolujte, či je kapacita zariadenia dostatočná na poskytnutie dočasného odpočinku utečencom, najmä v prípade maximálneho možného vyťaženia v priebehu dňa.	
1.2. Kapacita		Popíšte mechanizmus riešenia nárazového príchodu utečencov, ak existuje	
1.3. Zásuvky na nabíjanie mobilných zariadení		Zvážte <ul style="list-style-type: none"> • Pravidlá nabíjania (napr. 1 hodina na osobu počas dňa) • Štandardizované sloty USB DC (5 V) • Viacportové nabíjačky • Rôzne bežné adaptérové káble 	

2. Voda a sanitácia

	Normy	Pripomienky	Zistenia
2.1. Počet a stav toaliet	<ul style="list-style-type: none"> • pomer žien 1:50 a mužov 1:50 • bezbariérová toaleta s pomerom 1:250 	Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie (uzamykateľné dvere), bezpečnosť (osvetlenie), dostupnosť zásob, odpadový kôš na menštruačné potreby. V prípade prenosných/dočasných toaliet potvrdte bezpečné zaobchádzanie s ľudskými výkalmi. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.2. Počet staníc na hygienu rúk	Na viacerých miestach v zariadení na dôležitých miestach, najmä na toaletách a pri výdajniach jedla	Skontrolujte funkčnosť a dostupnosť výrobkov určených na hygienu rúk (voda, mydlo, dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu). Skontrolujte čas čakania v rade.	

		Stanice majú byť rozmiestnené na viacerých miestach v centre. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu majú obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
2.3. Zásobovanie vodou	1 kohútik/dávkovač: 100 ľudí	Overte nepretržitú dostupnosť čistej pitnej vody, ktorej kvalita spĺňa národné normy, prípadne dostupnosť dávkovača alebo podobného zariadenia. Skontrolujte čas čakania v rade	
2.4. Nakladanie s tuhým odpadom	1 odpadový kôš: 200 ľudí	Odpadové koše v blízkosti všetkých miest, kde vzniká odpad. Skontrolujte celkovú čistotu.	
2.5. Čistota		Izby, hlavná recepcia a spoločné priestory sa majú upratať aspoň raz za osemhodinovú zmenu.	
2.6. Osobné ochranné prostriedky pre upratovačky (okuliare, rúška, pracovné rukavice, záster)	1 súprava/osoba	Skontrolujte dostupnosť pracovných rukavíc, záster, čižiem.	
2.7. Prostriedky osobnej potreby			
Hygienické vložky/tampóny	Zabezpečte, aby boli tieto prostriedky voľne prístupné.	Overte si dostupnosť, aby o ne ľudia nemuseli žiadať.	
Plienky a jednorazové utierky	Zabezpečte, aby boli tieto prostriedky voľne prístupné.		
Prebaľovacie stanice pre deti			
Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Dávkovač je k dispozícii v okruhu 5 m od toaliet Zvážte distribúciu balení cestovnej veľkosti na osobu (50 ml)	Majú byť k dispozícii na viacerých miestach v centre a obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
Rúška	2 – 3 k dispozícii na osobu/deň	Chirurgické a obyčajné rúška podľa miestnej situácie epidemiologickej situácie COVID-19 a platných vnútroštátnych pokynov.	
3. Služby zdravotnej starostlivosti			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
3.1. Nepretržitá služba prvej pomoci	Nepretržitá prevádzka	Možnosť poukázania na ošetrovanie do národných zdravotníckych zariadení.	
3.2. Vyšetrovacía miestnosť	V každom zariadení by sa mala nachádzať aspoň jedna miestnosť, čo však nemusí byť možné vzhľadom na vysokú fluktuáciu osôb na týchto zariadeniach.	Miestnosť alebo stan s dverami	
3.3. Osobné ochranné prostriedky na starostlivosť o pacienta (rukavice, rúška, plášte, ochranné okuliare, ak je to vhodné)	Plášť a ochranné okuliare podľa potreby – k dispozícii je minimálne päť súprav na zmenu	Rukavice a rúško majú byť k dispozícii pre každé lekárske vyšetrenie.	

3.4. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti		
3.5. Odpadové koše, odpadové koše na ostré predmety	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti Minimálne jeden na izbu		
3.6. Mydlo a dezinfekčné prostriedky na čistenie a dezinfekciu prostredia	Kontrola čistenia vyšetrovacieho lôžka po každom pacientovi		
3.7. Karanténna miestnosť pre potenciálne infekčného pacienta	V tejto situácii žiaduce, ale nie rozhodujúce. Nemusí byť uskutočniteľné vzhľadom na vysokú fluktuáciu ľudí v týchto zariadeniach.	Miestnosť s dverami a primeraným vetraním. Môže byť postavená spolu so stanom mimo hlavného zariadenia Potrebné sú postupy a možnosť poukázania na ošetrovanie vo vnútroštatných zdravotníckych zariadeniach.	
3.8. Psychologická prvá pomoc	V závislosti od prílevu osôb	Nepretržitá možnosť poukázania na ošetrovanie do vnútroštatných psychiatrických alebo psychologických zariadení.	
4. Zdravotné informácie			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
4.1. Základné zdravotné informácie (plagáty atď.) dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Kontrola vyvesenia v celkom zariadení. Skontrolujte kľúčové informácie dostupné na tiesňových linkách záchrannej služby, zdravotných linkách v ukrajínčine (plagáty, letáky, QR kódy alebo podobne).	
4.2. Plagáty/letáky s informáciami o infekčných chorobách/príznakoch, ktoré vyvolávajú obavy, dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Požiadavky sa môžu meniť v závislosti od epidemiologickej situácie.	
4.3. Informácie o očkovaní v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov) dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Zhodnot'te prítomnosť v celej lokalite.	

Situácia 2. Prijímacie miesta a tranzitné miesta (predpokladaná dĺžka pobytu 1 – 10 dní)

Meno/kontaktné údaje vedúceho pracoviska/centra:

Meno/kontaktné údaje hodnotiteľa zariadenia:

1. Fyzická infraštruktúra

	Normy	Pripomienky	Zistenia
1.1. Počet ubytovaných osôb			
Lôžková kapacita	Posúdenie absolútneho počtu a aktuálnej obsadenosti		
Núdzová kapacita		Popíšte mechanizmus riešenia nárazového príchodu utečencov, ak existuje	
1.2. Postel'ná bielizeň na osobu	1 – 2 súpravy na osobu		
1.3. Rozostupy medzi lôžkami	Vzdialenosť aspoň 1 m		
1.4. Vetranie			
Prirodzené vetranie	Minimálna odporúčaná rýchlosť vetrania: 10 l/osoba		
Mechanické vetranie	Minimálna odporúčaná rýchlosť vetrania: 10 l/osoba		
Prenosné čističky vzduchu s filtrami MERV 14/ISO ePM1 70 – 80 %	Žiaduce, ale nie povinné	Kapacita čističky vzduchu by mala pokryť aspoň rozdiel medzi minimálnou požiadavkou a nameranou rýchlosťou vetrania – porovnajte rýchlosť dodávky čistého vzduchu (CADR) (m ³ /hod) s rýchlosťou vetrania miestnosti.	
1.5. Zásuvky na nabíjanie mobilných zariadení		Zvážte <ul style="list-style-type: none"> • Pravidlá nabíjania (napr. 1 hodina na osobu počas dňa) • Štandardizované sloty USB DC (5 V) • Viacportové nabíjačky • Rôzne bežné adaptérové káble 	

2. Voda, hygiena a sanitácia

	Normy	Pripomienky	Zistenia
2.1. Počet a stav toaliet	<ul style="list-style-type: none"> • pomer žien 1:50 a mužov 1:50 • pomer 1:250 pre bezbariérové toalety 	Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie (uzamykateľné dvere), bezpečnosť (osvetlenie), dostupnosť zásob, odpadový kôš na menštruačné potreby.	

		V prípade, že sa používajú prenosné/dočasné toalety, potvrdte bezpečné zaobchádzanie s ľudskými výkalmi. Skontrolujte čas čakania v rade. Zvážte vyšší podiel cestujúcich žien v porovnaní s mužmi.	
2.2. Počet staníc na hygienu rúk	Na viacerých miestach v celom centre na kritických miestach vrátane toaliet a/alebo jedální	Skontrolujte funkčnosť, dostupnosť mydla, čas čakania v rade. Mali by byť rozmiestnené na viacerých miestach v centre. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu majú obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
2.3. Zásobovanie vodou		Potvrdiť nepretržitú dostupnosť čistej pitnej vody z obecných zdrojov, ktorej kvalita spĺňa národnú normu. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.4. Nakladanie s tuhým odpadom	1:50 ľudí (odpadový kôš)	Odpadové koše v blízkosti všetkých miest, kde vzniká odpad. Skontrolujte celkovú čistotu.	
2.5. Čistota		Izby, hlavná recepcia a spoločné priestory sa majú upratovať a dezinfikovať aspoň raz denne. Skontrolujte, či sa bielizeň a predmety na opakované použitie vymieňajú/čistia pred príchodom nového obyvateľa.	
2.6. Počet spíčov	1:50 osôb (oddelené podľa pohlavia)	Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie, bezpečnosť, osvetlenie, dostupnosť zásob. Zohľadnite vyšší podiel cestujúcich žien v porovnaní s mužmi. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.7. Hygienické súpravy (zubná kefka/pasta, mydlo, uteráky) a jedálenské potreby	Jedna na osobu	Zabezpečte ľahký prístup a výmenu podľa potreby.	
2.8. Práčovne	1:250 ľudí	Skontrolujte funkčnosť, dostupnosť pracieho prostriedku, sušičiek/možností sušenia.	
2.9. Osobné ochranné prostriedky pre upratovačky (okuliare, rúška, pracovné rukavice, záster, čizmy)	1 súprava/osoba	Skontrolujte dostupnosť ochranných rukavíc, záster, číziem atď.	
2.10. Ostatné jednotlivé položky		Kontrola pri návšteve umyvární/kúpeľní.	
Výmena odevov			
Hygienické vložky/tampóny		Zabezpečte, aby boli tieto predmety ľahko dostupné (a ľudia o ne nemuseli žiadať).	

Plienky a jednorazové utierky		Skontrolujte dostupnosť detských plienok a plienok pre dospelých. Zabezpečte, aby boli tieto položky ľahko dostupné.	
Prebaľovacie stanice pre deti	Najmenej 1 – 2 na lokalitu	Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie, bezpečnosť, osvetlenie, dostupnosť zásob. Skontrolujte čas čakania v rade. V blízkosti alebo v tej istej miestnosti má byť stanica na dezinfekciu rúk dezinfekčnými prostriedkami na báze alkoholu alebo možnosť umytia rúk.	
Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Na viacerých miestach v celom centre na kritických miestach vrátane toaliet a/alebo jedální	Majú byť k dispozícii na viacerých miestach v centre a obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
Rúška	2 – 3 k dispozícii na osobu/deň	Chirurgické a obyčajné rúška podľa miestnej situácie epidémie COVID-19 a vnútroštátnych pokynov.	
3. Služby zdravotnej starostlivosti			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
3.1. Nepretržitá služba prvej pomoci	vyžaduje sa nepretržitá prevádzka	Potrebné sú postupy a kapacity na odoslanie do vnútroštátnych zdravotníckych zariadení.	
3.2. Vyšetrovacía miestnosť	aspoň jedna na lokalitu	Izba so zatváracími dverami.	
3.3. Osobné ochranné prostriedky na starostlivosť o pacienta (rukavice, rúška, plášte, ochranné okuliare, ak je to vhodné)	Plášť a ochranné okuliare podľa potreby – k dispozícii je minimálne päť súprav na zmenu	Pri každom lekárskom vyšetrení sa odporúčajú rukavice a rúško. Tieto OOP by mali byť voľne dostupné.	
3.4. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti	Má obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
3.5. Odpadové koše, odpadové koše na ostré predmety	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti Minimálne jeden na izbu		
3.6. Mydlo a dezinfekčné prostriedky na čistenie a dezinfekciu prostredia		Kontrola čistenia vyšetrovacieho lôžka po každom pacientovi	

		Upratovanie vyšetrovacej izby profesionálnymi upratovačkami aspoň raz za osemhodinovú zmenu.	
3.7. Karanténa pre potenciálne infekčného pacienta	Jedna takáto miestnosť potrebná pre túto situáciu	Miestnosť s dverami a primeraným vetraním. Môže byť vytvorený so stanom mimo hlavného zariadenia. Potrebné sú postupy a kapacity na odoslanie do vnútroštátnych zdravotníckych zariadení. Dostupný postup na informovanie koordinátora centra a miestneho úradu verejného zdravotníctva o zistení možného výskytu ohniska nákazy.	
3.8. Psychologická prvá pomoc	vyžaduje sa nepretržitá prevádzka	Nepretržitá možnosť poukázania na ošetrovanie do vnútroštátnych psychiatrických alebo psychologických zariadení.	
3.9. Ak sa poskytujú iné zdravotné služby (konzultácie vrátane duševného zdravia a psychosociálnej podpory, predpisovanie liekov atď.)		Potrebná je samostatná miestnosť alebo stanice vzdialené od seba aspoň 1,5 m. Zvážte použitie oddeľovacej zásteny (zásten).	
4. Zdravotné informácie			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
4.1. Základné zdravotné informácie (plagáty atď.) dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Kontrola vyvesenia v celkom zariadení. Skontrolujte kľúčové informácie dostupné na tiesňových linkách záchrannej služby, zdravotných linkách v ukrajinčine (plagáty, letáky, QR kódy alebo podobne).	
4.2. Plagáty/letáky s informáciami o infekčných chorobách/príznakoch, ktoré vyvolávajú obavy, dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Požiadavky sa môžu meniť v závislosti od epidemiologickej situácie.	
4.3. Informácie o očkovaní v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov) dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Zhodnoťte prítomnosť v celej lokalite.	

Situácia 3. Centrá hromadného ubytovania a miesta dlhodobjšieho pobytu, ako ich vymedzujú príslušné vnútroštátne orgány (predpokladaná dĺžka pobytu > 10 dní)

Meno/kontaktné údaje vedúceho pracoviska/centra: _____

Meno/kontaktné údaje hodnotiteľa zariadenia: _____

1. Fyzická infraštruktúra

	Normy	Pripomienky	Zistenia
1.1. Počet ubytovaných osôb			
Lôžková kapacita		Absolútne počty a aktuálna obsadenosť.	
Núdzová kapacita		Popíšte prípadný mechanizmus nárazového príchodu utečencov, ak existuje	
1.2. Postel'ná bielizeň na osobu	2 súpravy na osobu		
1.3. Rozostupy medzi lôžkami	Vzdialenosť aspoň 1,5 m	Nevzťahuje sa na rodinné ubytovanie, použite normu pre zmiešané ubytovanie napr. utečencov, ktorí cestujú sami. Rozdelenie mužov a žien, ktorí cestujú sami.	
1.4. Vetranie			
Prirodzené vetranie	Minimálna odporúčaná rýchlosť vetrania: 10 l/osoba		
Mechanické vetranie	Minimálna odporúčaná rýchlosť vetrania: 10 l/osoba		
Prenosné čističky vzduchu s filtrami MERV 14/ISO ePM1 70 – 80 %	Žiaduce, ale nie povinné	Kapacita čističky vzduchu by mala pokryť aspoň rozdiel medzi minimálnou požiadavkou a nameranou rýchlosťou vetrania – porovnajte rýchlosť dodávky čistého vzduchu (CADR) (m ³ /hod) s rýchlosťou vetrania miestnosti.	
1.5. Zásuvky na nabíjanie mobilných zariadení		Zvážte <ul style="list-style-type: none"> Pravidlá nabíjania (napr. 1 hodina na osobu počas dňa) Štandardizované sloty USB DC (5 V) Viacportové nabíjačky Rôzne bežné adaptérové káble 	

2. Voda, hygiena a sanitácia

	Normy	Pripomienky	Zistenia
2.1. Počet a stav toaliet	<ul style="list-style-type: none"> pomer žien 1:20 a mužov 1:20 pomer 1:250 pre bezbariérové toalety 	Uplatňuje sa len v prípade, že nie je poskytované ako rodinné ubytovanie s kúpeľňou. Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie (uzamykateľné dvere), bezpečnosť (osvetlenie), dostupnosť zásob, odpadový kôš na menštruačné potreby. V prípade, že sa používajú prenosné/dočasné toalety, potvrďte bezpečné zaobchádzanie s ľudskými výkalmi. Skontrolujte čas čakania v rade. Zvážte vyšší podiel cestujúcich žien v porovnaní s mužmi.	

2.2. Počet staníc na hygienu rúk	Na viacerých miestach v celom centre na kritických miestach vrátane toaliet a/alebo jedální	Uplatňuje sa len v prípade, že nie je poskytované ako rodinné ubytovanie s kúpeľňou. Skontrolujte funkčnosť, dostupnosť mydla. Mali by byť rozmiestnené na viacerých miestach v centre. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu majú obsahovať 60 – 80 % alkoholu. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.3. Zásobovanie vodou	1:50 ľudí	Potvrdiť nepretržitú dostupnosť čistej pitnej vody z obecných zdrojov, ktorej kvalita spĺňa národnú normu. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.4. Nakladanie s tuhým odpadom	1:50 ľudí (odpadový kôš)	Uplatňuje sa len v prípade, že sa neposkytuje ako rodinné ubytovanie. Odpadové koše v blízkosti všetkých miest, kde vzniká odpad. Skontrolujte všeobecnú čistotu.	
2.5. Čistota		Uplatňuje sa len v prípade, že sa neposkytuje ako rodinné ubytovanie. Izby a spoločné priestory vrátane kuchyne a kúpeľne by sa mali čistiť aspoň raz denne. Skontrolujte, či sa bielizeň a predmety na opakované použitie vymieňajú/čistia pred príchodom nového obyvateľa.	
2.6. Počet spŕch	1:20 osôb (oddelené podľa pohlavia)	Uplatňuje sa len v prípade, že nie je poskytované ako rodinné ubytovanie s kúpeľňou. Skontrolujte čistotu, prístupnosť, súkromie, bezpečnosť, osvetlenie, dostupnosť zásob. Zohľadnite vyšší podiel cestujúcich žien v porovnaní s mužmi. Skontrolujte čas čakania v rade.	
2.7. Hygienické súpravy (zubná kefka/pasta, mydlo, uteráky)	Jeden na osobu/mesiac	Uplatňuje sa len v prípade, že sa na ne nevzťahujú opatrenia založené na peňažných prostriedkoch. Zabezpečte ľahký prístup a výmenu podľa potreby.	
2.8. Práčovne	1:100 ľudí	Skontrolujte funkčnosť, dostupnosť pracieho prostriedku, sušičiek/možností sušenia.	
2.9. Osobné ochranné prostriedky pre upratovačky (okuliare, rúška, pracovné rukavice, záster, čižmy)	1 súprava/osoba	Skontrolujte dostupnosť pracovných rukavíc, záster, čižiem atď.	
2.10. Ostatné jednotlivé položky			
Výmena odevov		Zabezpečte, aby sa oblečenie pred distribúciou vypralo	
Hygienické vložky/tampóny		Ak sa neposkytuje v rámci opatrení založených na peňažných prostriedkoch: Zabezpečte, aby boli tieto predmety ľahko dostupné (a ľudia o ne nemuseli žiadať)	
Plienky a jednorazové utierky		Ak sa neposkytuje v rámci opatrení založených na peňažných prostriedkoch: Skontrolujte dostupnosť detských plienok a plienok pre dospelých. Zabezpečte, aby boli tieto položky ľahko dostupné.	
Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Na viacerých miestach v celom centre na kritických miestach vrátane toaliet a/alebo jedální	Mali by sa distribuovať v spoločných priestoroch v súlade s epidemiologickou situáciou a vnútroštátnymi usmerneniami a obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	

Rúška	2 – 3 k dispozícii na osobu/deň	Chirurgické a obyčajné rúška podľa miestnej situácie epidémie COVID-19 a vnútroštátnych pokynov.	
3. Služby zdravotnej starostlivosti			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
3.1. Nepretržitá služba prvej pomoci	vyžaduje sa nepretržitá prevádzka	Potrebné sú postupy a kapacity na odoslanie do vnútroštátnych zdravotníckych zariadení.	
3.2. Vyšetrovacia miestnosť	Najmenej jedna na lokalitu alebo v súlade s vnútroštátnymi predpismi	Izba(-y) so zatváracími dverami.	
3.3. Osobné ochranné prostriedky na starostlivosť o pacienta (rukavice, rúška, plášte, ochranné okuliare, ak je to vhodné)	Plášť a ochranné okuliare podľa potreby – k dispozícii je minimálne päť súprav na zmenu	Pri každom lekárskom vyšetrení sa odporúčajú rukavice a rúško. Tieto OOP majú byť voľne dostupné.	
3.4. Dezinfekčné prostriedky na báze alkoholu	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti	Má obsahovať 60 – 80 % alkoholu.	
3.5. Odpadové koše, odpadové koše na ostré predmety	Jeden dávkovač pri každom vyšetrovacom lôžku v miestnosti Minimálne jeden na izbu		
3.6. Mydlo a dezinfekčné prostriedky na čistenie a dezinfekciu prostredia		Kontrola čistenia vyšetrovacieho lôžka po každom pacientovi. Upratovanie vyšetrovacej izby upratovacím personálom aspoň raz za osemhodinovú zmenu.	
3.7. Karanténa pre potenciálne infekčného pacienta	Aspoň jedna na zariadenie	Miestnosť s dverami s primeraným vetraním. Môže byť vytvorený so stanom mimo hlavného zariadenia. Potrebné sú postupy a možnosti poukázania na ošetrovanie do vnútroštátnych zdravotníckych zariadení. Postup na informovanie koordinátora centra a miestneho úradu verejného zdravotníctva o možnom ohnisku nákazy.	
3.8. Psychologická prvá pomoc	vyžaduje sa nepretržitá prevádzka	Nepretržitá možnosť poukázania na ošetrovanie do vnútroštátnych psychiatrických alebo psychologických zariadení.	
3.9. Ak sa poskytujú iné zdravotné služby (vyšetrenia, psychiatrické vyšetrenia, psychologické poradenstvo, predpisovanie liekov atď.)	Jedna izba na lokalitu	Postupy/možnosti odkázania na vnútroštátne služby a/alebo služby občianskej spoločnosti. Potrebná je samostatná miestnosť alebo stanice vzdialené od seba aspoň 1,5 m. Zvážte použitie oddeľovacej zásteny (zásten).	

4. Zdravotné informácie			
	Normy	Pripomienky	Zistenia
4.1. Základné zdravotné informácie (plagáty atď.) dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov) vrátane piktogramov		Kontrola vyvesenia v celkom zariadení. Skontrolujte kľúčové informácie dostupné na tiesňových linkách záchranej služby, zdravotných linkách v ukrajínčine (plagáty, letáky, QR kódy alebo podobne).	
4.2. Plagáty/letáky s informáciami o infekčných chorobách/príznakoch, ktoré vyvolávajú obavy, dostupné v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Požiadavky sa budú meniť v závislosti od epidemiologickej situácie.	
4.3. Informácie o ponúkaných vakcínach v príslušných jazykoch (hostiteľskej krajiny a krajiny pôvodu utečencov)		Zhodnotte vyvesenie v celkom zariadení.	
4.4. Kultúrni sprostredkovatelia	Zistite absolútne počty a detaily podľa potreby	Skontrolujte prístup ku kultúrnym mediátorom alebo prekladateľom buď na mieste, alebo prostredníctvom existujúcich sieťových mechanizmov.	

Key overarching resources

- SPHERE Handbook 2018. Available at: <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-EN.pdf>
- UNHCR Global Public Health Strategy 2022–2025. Available at: <https://www.unhcr.org/publications/brochures/612643544/unhcr-global-public-health-strategy-2021-2025.html>
- Handbook for public health capacity-building at ground crossings and cross-border collaboration. Geneva: World Health Organization. Available at: 2020 <https://www.who.int/publications/i/item/handbook-for-public-health-capacity-building-at-ground-crossings-and-cross-border-collaboration>
- EASO Guidance on reception conditions: operational standards and indicators. Available at: https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/EASO_Guidance_on_reception_conditions_-_operational_standards_and_indicators%5B3%5D.pdf

Physical infrastructures

- ECDC, Heating, ventilation and air-conditioning systems in the context of COVID-19: first update. Available at: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/heating-ventilation-air-conditioning-systems-covid-19>
- ECDC, Guidance for the prevention and control of COVID-19 in temporary reception centres in the context of the large numbers of people fleeing Ukraine. Available at: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/guidance-prevention-control-covid-19-temporary-reception-centres-people-fleeing-ukraine>
- UNHCR Regional WASH Strategy for Emergency Refugee Response in Europe 2015 – 2016/UNHCR WASH Manual. Available at: wash.unhcr.org
- WHO, Roadmap to improve and ensure good indoor ventilation in the context of COVID-19. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/339857>.

Healthcare services and health information

- Information to guide individual health assessment of refugees fleeing the war in Ukraine - Considerations for healthcare workers. Available at: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/information-guide-individual-health-assessment-refugees-fleeing-war-ukraine>
- Infographic: Infectious diseases to be considered for differential diagnosis among displaced people. Available at: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infographic-infectious-diseases-considered-for-differential-diagnosis-displaced-people>
- Guidance on vaccination and prevention of vaccine-preventable disease outbreaks for countries hosting refugees from Ukraine, April 2022 update. World Health Organization. Regional Office for Europe. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/353408>.
- Infographic: Vaccinations to be offered in the absence of documented evidence of prior vaccination. Available at: <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infographic-vaccinations-offered-absence-documented-prior-vaccination>
- Five keys to safer food manual. World Health Organization. Available at: <https://apps.who.int/iris/handle/10665/43546>